

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

КОПИЛОВА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 615.8:613.73:796.071

УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМКІВ ГІДРОРЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З
ВІДХИЛЕННЯМ В СТАНІ ЗДОРОВ'Я

Спеціальність 227 – Фізична терапія, ерготерапія

Автореферат дипломної роботи
на здобуття кваліфікації магістра

Миколаїв – 2020

Робота виконана на кафедрі медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації, факультету фізичного виховання і спорту, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор біологічних наук, професор

Кочина Марина Леонідівна, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, завідувач кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

Рецензент:

кандидат медичних наук, доцент

Стародубцев Сергій Геннадієвич, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, доцент кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

Захист відбудеться лютого 2019 р. о 9.00 год. на засіданні державної екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10)

З дипломною роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

Науковий секретар

к.пед.н., доцент

Л. В. Шерстюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. В даний час в рамках реалізації Державного освітнього стандарту (ДОС) за фахом Фізична культура для осіб з відхиленнями в стані здоров'я (адаптивна фізична культура) кваліфікація «фахівець з адаптивної фізичної культури», здійснюється процес навчання студентів за профілем підготовки «гідрореабілітації». Навчально-методичні комплекси дисциплін зазначеного профілю розкривають чіткі завдання підготовки студентів, вимоги до рівня оволодіння студентами компетенціями відповідно до вимог стандарту підготовки, однак засоби практичної підготовки детально не розкриті. Цей факт вимагає переосмислення наявного теоретичного матеріалу, його переробки і доповнення в сторону поглиблення і підвищення навчально-практичної ефективності та міцності засвоєння не тільки сучасних знань, а й освоєння умінь і навичок професійної діяльності випускника в області гідрореабілітації дитини з відхиленнями в стані здоров'я в умовах водного середовища. Проблема дослідження полягає в відсутності науково обґрунтованих засобів підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота є фрагментом планової наукової роботи «Розробка та реалізація інноваційних технологій та корекція функціонального стану людини при фізичних навантаженнях в спорті та реабілітації», (№ держ. реєстр. 0117U007145, 2017-2019 рр.). Роль автора полягала у створенні механізму удосконалення системи фізичної реабілітації спортсменів на різних етапах підготовки.

Об'єкт дослідження : процес професійної освіти.

Предмет дослідження : підготовка фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти.

Наукова гіпотеза дослідження : передбачалося, що ефективність процесу підготовки фахівця з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я може бути реалізована за умови спільного занурення в воду студента і учня. Звісно ж, що наукове обґрунтування продуктивної організації та проведення практичних занять в басейні можливо, якщо будуть виконані умови теоретичного і експериментального

моделювання взаємин і взаємозумовленості змісту послідовних системних рівнів практичної підготовки: «викладач-студент»; «Студент-студент»; «Викладач-студент-учень»; «Студент-учень», з урахуванням нозологій захворювань дітей, особливостями їх прояву, а також передбачення, попередження і подолання критичних ситуацій в умовах «на суші» і «на воді».

Для підтвердження висунутої гіпотези була визначена **мета дослідження** - розробити і експериментально обґрунтувати засоби підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти.

Досягнення мети здійснювалося вирішенням наступних **завдань дослідження**:

1. Проаналізувати і узагальнити наявний практичний досвід роботи в галузі підготовки студентів по гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я.
2. Розробити і експериментально обґрунтувати критерії ефективності рухової діяльності студента на всіх системних рівнях підготовки.
3. Розробити і експериментально обґрунтувати систему специфічних засобів підготовки студентів до спільної діяльності з учнем в умовах «на суші» і «на воді».
4. Розробити та експериментально обґрунтувати засоби, що дозволяють студенту самостійно передбачити, попереджати і долати критичні ситуації на заняттях з учнем.

Методи дослідження : аналіз і узагальнення наукової і методичної літератури; узагальнення досвіду практичної діяльності фахівців в області гідрореабілітації; аналіз і узагальнення авторського досвіду роботи; критеріальна оцінка діяльності студентів; педагогічне спостереження з використанням надводної, підводної відеозйомки і фотозйомки; послідовний педагогічний експеримент з використанням специфічних засобів навчання; методи логічного моделювання; аналіз документальних матеріалів (навчальні журнали, протоколи педагогічних спостережень); математична обробка даних.

Наукова новизна дослідження:

- науково обґрунтовані засоби підготовки студентів по гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в умовах спільного занурення в воду і представлені

в системі послідовних взаємообумовлених рівнях практичної підготовки: «викладач-студент»; «Студент-студент», «викладач-студент-учень», «студент-учень», яка дозволяє оволодіти: специфічними техніками переміщення у воді; техніками страховок, підтримок при спільних пересуваннях з учнем в умовах «на суші», «на воді»; знаннями, вміннями і навичками з організації та проведення занять з учнем під контролем викладача; знаннями, вміннями і навичками по самостійній організації і проведення занять з учнем під контролем студента;

□ науково обґрунтовані критерії ефективності рухової діяльності студента на всіх системних рівнях підготовки (сформованість теоретичних знань про рухових діях, в тому числі страховки, підтримках, способах пересування з учнем в умовах «на суші» і «на воді», вміння аналізувати техніку виконання вправ) ;

□ науково обґрунтовані засоби, що формують здатність до самостійного передбачення виникнення небезпечної і особливо небезпечної критичної ситуації на заняттях з учнем в умовах «на суші» і «на воді» (знання про умови виникнення критичної ситуації: мокра підлога, холодна вода в душі), які дозволяють розвинути у студента стійкий навик самостійного і своєчасного попередження та ефективного подолання небезпечних і особливо небезпечних критичних ситуацій на заняттях з учнем в умовах малого і глибокого басейнів;

□ доведена в результаті багаторічного педагогічного експерименту можливість підготовки фахівця з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я з числа студентів загального курсу (адаптивна фізична культура).

Теоретична значимість дослідження :

□ збагачення теорії і методики професійної освіти новими знаннями про підготовку фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я;

□ узагальнені специфічні засоби практичної підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти і відображені в системних рівнях організації навчального процесу: «викладач-студент»; «Студент-студент», «викладач-студент-учень», «студент-учень», що доповнює теорію і методику гідрореабілітації;

□ розширено зміст теоретичного курсу теорії і методики гідрореабілітації у напрямку Фізична культура для осіб з відхиленнями в стані здоров'я (адаптивна фізична культура) кваліфікація «

□ обґрунтовані засоби формують здатність самостійного передбачення, попередження і подолання студентом критичних ситуацій на заняттях з учнем;

□ отримані результати служать теоретичною базою при подальшій розробці та вдосконаленні засобів підготовки фахівців по гідрореабілітації, для організації подальших досліджень у адаптивної фізичної культури і в системі професійної освіти.

Практична значимість дослідження :

□ розроблені специфічні засоби практичної підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти які включають: підтримки при спуску в воду і підйому учня з води в режимі реальних умов; спільне пересування студента з учнем в умовах «на воді» і «на суші»; страховки і транспортування учня в умовах водного середовища; вправи по освоєнню з водою з елементами початкового навчання плаванню учнем спочатку за допомогою тренера, а потім шляхом власних зусиль без сторонньої допомоги;

□ розроблена і впроваджена в освітній процес підготовки фахівців і бакалаврів з адаптивної фізичної культури система практичної підготовки студентів як майбутніх фахівців по гідрореабілітації

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (108). Загальний обсяг дипломної роботи складає 65 сторінок, вона містить 5 таблиць та 2 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі розкрито актуальність теми магістерської роботи, наведено зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, представлено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, апробацію результатів дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі **«Передумови та умови розробки засобів практичної підготовки фахівців по гідрореабілітації дітей з відхиленнями у стані здоров'я»** проведено теоретичний аналіз і узагальнення вітчизняної та зарубіжної науково-методичної літератури з проблеми наукового дослідження, розглянуто сучасні підходи до розуміння проблеми узагальнення наявного досвіду роботи в галузі підготовки студентів по гідрореабілітації дитини з відхиленнями в стані здоров'я свідчить, з одного боку, про якісне оволодінні навичками роботи з дітьми в басейні студентів спеціалізації «Гідрореабілітація», з іншого боку, про відсутність науково обґрунтованих засобів професійної освіти студентів загального курсу в області гідрореабілітації.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** обґрунтовано й описано методи дослідження, відповідно до мети і завдань роботи, описано організацію та контингент досліджуваних. В роботі було використано такі методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової і методичної літератури; узагальнення досвіду практичної діяльності фахівців в області гідрореабілітації; аналіз і узагальнення авторського досвіду роботи; критеріальна оцінка діяльності студентів; педагогічне спостереження з використанням надводної, підводної відеозйомки і фотозйомки; послідовний педагогічний експеримент з використанням специфічних засобів навчання; методи логічного моделювання; аналіз документальних матеріалів (навчальні журнали, протоколи педагогічних спостережень); методи математичної статистики.

У третьому розділі **«Організація, умови і результати навчально-практичних занять по гідрореабілітації дітей силами студентів»** подано результати дослідження організації та проведення навчально-практичних занять по гідрореабілітації дітей силами студентів в умовах плавального басейну.

Якісний аналіз самотійного застосування студентами розроблених засобів формують здатність передбачення, попередження і подолання небезпечних і особливо небезпечних критичних ситуації на заняття з учнем, а також математична обробка даних (протоколи педагогічних спостережень) про кількість виниклих критичних ситуації на першому і 10-м (заключному) заняттях студентів з дітьми в

період педагогічного експерименту з 2012 по 2019 навчальні роки, дозволив експериментально перевірити їх ефективність (таблиця 1).

Таблиця 1

Зафіксований характер критичних ситуації на навчально-практичних заняттях студентів по гідрореабілітації дітей

Характер критичної ситуації	Навчальний рік / кількість критичних ситуацій							Подолання Студентами критичної ситуації	Подолання студентом критичної ситуації за допомогою викладача
	2012 - 2013	2013 - 2014	2014 - 2015	2015 - 2016	2016 - 2017	2017 - 2018	2018 - 2019		
Кількість педагогічних спостережень	30	40	38	32	32	22	24		
Кількість дітей	15	20	19	16	16	11	12		
безпечна	118	159	131	84	67	52	34	610	35
мало небезпечна	51	41	61	20	13	18	28	182	50
Помірно небезпечна	46	32	29	8	11	7	7	131	9
небезпечна	2	4	24	3	1	3	1	35	3
особливо небезпечна	0	0	0	0	0	0	0	0	0
всього	215	236	245	115	92	80	69	1058	97

Виявлено, що менше, ніж у 10% випадків студенти вдавалися до допомоги викладача для подолання виниклих критичних ситуацій з учнем на занятті. Таким чином, можна припустити що розроблені засоби і методи викладання студентам теми «Критичні ситуації» на всіх рівнях засвоєння ефективні і статистично достовірно ведуть до зниження числа виникли критичних ситуацій на практичних заняттях з гідрореабілітації дітей силами студентів (Рис.1):

Математичний аналіз отриманих даних про кількість критичних ситуацій за кожен рік педагогічного дослідження (спираючись на дані протоколів педагогічних спостережень за 1 і 10 -м заняттям) дозволив оцінити експериментально розроблені

засоби і методи самостійного передбачення, попередження і подолання критичних ситуації студентом під час спільної діяльності з учнем з відхиленнями в стані здоров'я в умовах «на суші» і «на воді».

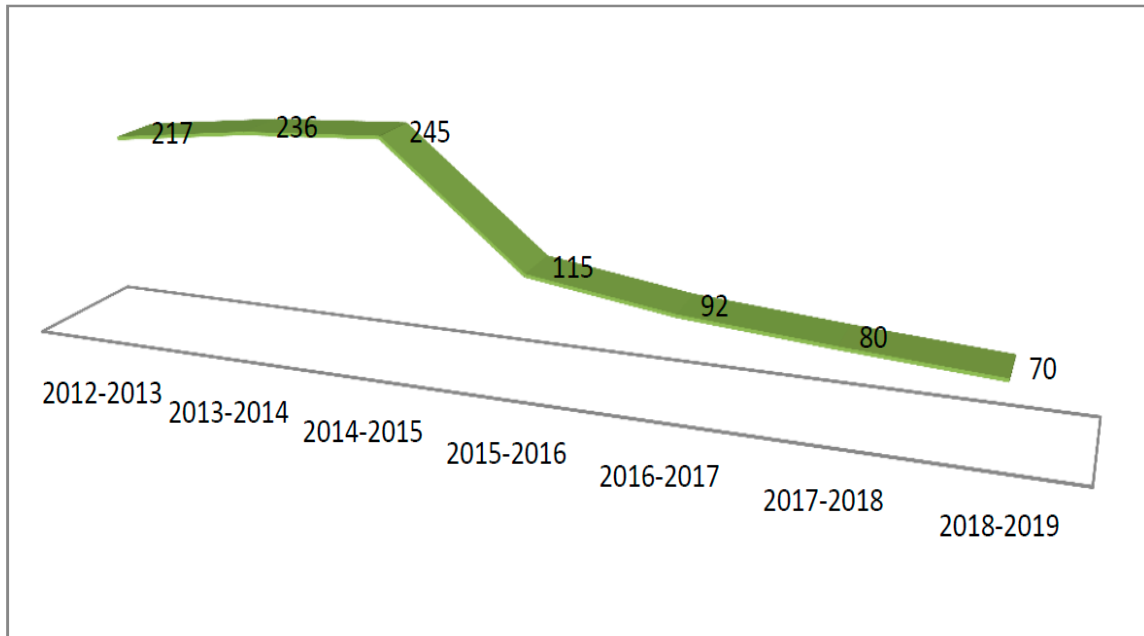

Рис. 1. Загальна кількість нових критичних ситуацій по роках на навчально-практичних заняттях з гідрореабілітації дітей силами студентів

В кінці кожного року педагогічного експерименту, експертною комісією оцінювався рівень підготовленості студентів по гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я (самостійна організація та проведення студентом контрольного заняття з учнем в умовах плавального басейну, демонстрація спільних рухових і педагогічних досягнень). Дані фіксувалися в протоколи педагогічних спостережень і в навчальні журнали (Таблиця 2).

За весь період багаторічних педагогічних експериментів по розробці та обґрунтуванню засобів практичної підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленням в стані здоров'я в процесі професійної освіти взяло участь 114 дітей з різними відхиленнями в стані здоров'я у віці від 7 до 14 років. З них вміли триматися на воді 11 дітей, не вмів плавати 81 дитина, умів пересуватися по поверхні води тільки за допомогою підтримки і допоміжних плавальних засобів 22 дитини. В результаті спільної практичної діяльності студентів і дітей на заняттях з

гідрореабілітації навчилися плавати (самостійно пересуватися по поверхні води за рахунок власних зусиль без сторонньої допомоги) 69 дітей, навчилися плавати з підтримкою 45 дітей.

Таблиця 2

Атестація студентів з дисципліни «Технології фізкультурно-спортивної діяльності», розділ «Плавання осіб, які мають обмежені можливості - гідрореабілітації» по роках

Навчальний рік	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	ВСЬОГО
Кількість студентів	33	42	43	40	44	41	48	291
атестовано	33	42	43	40	44	41	48	291
Чи не атестовано	0	0	0	0	0	0	0	0

Таблиця 3

Аналіз отриманих дітьми рухових навичок за час практичних занять зі студентами в умовах водного середовища

Навчальний рік	2012-2013		2013-2014		2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		Загальна кількість дітей	
Кількість дітей	15		20		20		16		16		11		12			
№ заняття	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10
Плаває сам	1	6	3	11	0	11	0	11	2	12	2	9	3	9	11	69
Не вміє плавати	13		11		15		15		13		6		8		81	

Плаває з підтримкою	1	9	6	9	5	9	5	9	1	4	3	2	1	3	22	4
---------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

Отримані результати про кількість виниклих критичних ситуацій, а також аналіз отриманих рухових навичок дітьми в умовах водного середовища за час практичних занять зі студентами підтверджують ефективність розроблених засобів підготовки студентів в області гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти (Таблиця 3.), (рис. 2):

Рис. 2. Аналіз отриманих дітьми рухових навичок за час навчально-практичних занять зі студентами в умовах глибокого басейну

ВИСНОВКИ

1. Розроблені та експериментально обґрунтовані автором засоби відображені в системі організації навчального процесу в послідовних взаємообумовлених рівнях підготовки: «викладач-студент»; «Студент-студент»; «Викладач-студент-учень»; «Студент-учень»; яка забезпечує ефективне оволодіння фахівцем загального профілю навчання знаннями, вміннями і навичками з самостійної організації і проведення занять по гідрореабілітації з дітьми з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти.

2. Аналіз і узагальнення наявного досвіду роботи в галузі підготовки студентів по гідрореабілітації дитини з відхиленнями в стані здоров'я свідчить, з одного боку, про якісне оволодінні навичками роботи з дітьми в басейні студентів спеціалізації «Гідрореабілітація», з іншого боку, про відсутність науково обґрунтованих засобів професійної освіти студентів загального курсу в області гідрореабілітації.

3. Науково обґрунтовані критерії ефективності рухової діяльності студентів на всіх системних рівнях практичної підготовки дозволяють дати оцінку рівню підготовленості студента в області гідрореабілітації по виділеним ознаками: за зовнішніми ознаками (техніка виконання вправ, умови проведення занять, кількість нових критичних ситуацій, нозологія захворювання учня), за внутрішніми ознаками (внутрішній настрій студента на роботу, емоційний стан учня, бажання або небажання займатися).

4. Формування якісно нового більш високого від вихідного рівня стану фізичного та емоційного розвитку учня за час спільних занять із студентом, дозволяє коригувати і управляти процесом навчання, кінцевим результатом якого буде підготовленість студента як майбутнього фахівця в області гідрореабілітації.

5. Розроблено та експериментально обґрунтовані засоби практичної підготовки фахівців з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в процесі професійної освіти студентів загального курсу навчання, дозволяють створити продуктивну систему авторської організації навчального процесу в послідовних взаємообумовлених рівнях підготовки: «викладач-студент»; «Студент-студент», «Викладач-студент-учень», «студент-учень».

6. Експериментально доведена продуктивність розроблених засобів, які формують здатність самостійного передбачення, дозволяє студенту своєчасно попереджати і ефективно долати небезпечні та особливо небезпечні критичні ситуації під час занять з учнем в умовах «на суші», «на воді», і підтверджується зменшенням частоти виникнення небезпечних критичних ситуацій на початку і кінці педагогічних експериментів на всіх системних рівнях підготовки фахівців з гідрореабілітації.

АНОТАЦІЇ

Копилова Л.В. Удосконалення напрямків гідрореабілітації дітей з відхиленням в стані здоров'я. – На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Магістерська робота присвячена питанню удосконалення напрямків гідрореабілітації дітей з відхиленням в стані здоров'я. В процесі досліджень науково обгрунтовані засоби підготовки студентів по гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я в умовах спільного занурення в воду і представлені в системі послідовних взаємообумовлених рівнях практичної підготовки; науково обгрунтовані критерії ефективності рухової діяльності студента на всіх системних рівнях підготовки (сформованість теоретичних знань про рухових діях, в тому числі страховки, підтримках, способах пересування з учнем в умовах «на суші» і «на воді», вміння аналізувати техніку виконання вправ); науково обгрунтовані засоби, що формують здатність до самостійного передбачення виникнення небезпечної і особливо небезпечної критичної ситуації на заняттях з учнем в умовах «на суші» і «на воді» (знання про умови виникнення критичної ситуації: мокра підлога, холодна вода в душі), які дозволяють розвинути у студента стійкий навик самостійного і своєчасного попередження та ефективного подолання небезпечних і особливо небезпечних критичних ситуацій на заняттях з учнем в умовах малого і глибокого басейнів; доведена в результаті багаторічного педагогічного експерименту можливість підготовки фахівця з гідрореабілітації дітей з відхиленнями в стані здоров'я з числа студентів загального курсу (адаптивна фізична культура).

Ключові слова: система фізичної реабілітації, гідрореабілітація, діти з відхиленням в стані здоров'я, удосконалення.